

Ewa Chełminiak

Nazwy pór roku i miesięcy w *Latopisie Wołogodzko-Permskim* (XVI w.)

Latopis jest gatunkiem wypowiedzi, w którym zagadnienie czasu pełni istotną rolę, bowiem tekst, który rejestruje wydarzenia, powinien określać chronologię tych zdarzeń. Latopis jest właśnie typem takiego tekstu, ponieważ autorzy umiejscawiają opisywane wydarzenia na osi czasu. Na poziomie tekstu czas może być wyrażany i leksykalnie, i gramatycznie. Wyrażaniu stosunków czasowych na płaszczyźnie leksykalnej służą środki językowe: nazwy pór roku, miesiące, świąt, dni tygodnia i inne.

Celem poniższych rozważań jest analiza nazw pór roku i miesięcy służących oznaczaniu dat w badanym *Latopisie Wołogodzko-Permskim*, zabytku piśmiennictwa starorusyjskiego (przez niektórych badaczy mianowanego też średnioruskim), pochodzącym z XVI w.¹

W trakcie analizy materiału wyodrębniono osiemdziesiąt trzy przykłady z nazwami pór roku, występującymi w funkcji temporalnej. Wśród nich można wydzielić dwie grupy.

Pierwszą tworzą przykłady, które określają czas zdarzenia w przybliżeniu, ponieważ zawierają jedynie nazwę pory roku bez dodatkowych określeń, uściślających czas zdarzenia. Grupa ta jest najliczniejsza, obejmuje bowiem dwadzieścia osiem przykładów. Nazwa danej pory roku najczęściej występuje w formie dopełniacza z przydawką *toe\toя* (bezprzymikowa konstrukcja dopełniacza daty – nazwa pory roku bez przyimka). Konstrukcja *toя же осени* w badanym zabytku pojawia się pięć razy. Przytoczymy wybrane przykłady:

- Тоя же осени прииде вестъ к великому князю Василью Ивановичю, что Жыдимонть, король Польский, ссылаетца с Крымским царем Менгли Гиреем, наводит его на христьянство, на великого князя (л. 502);
- Тоя же осени Абдыл Летифа царя в животе не стало (л. 512).

Konstrukcję *toя же зимы* reprezentuje dziewięć przykładów. Podamy dwa spośród nich:

- Тоя же зимы отъехал от короля Жидимонта князь Михаило Львович Глинской (л. 495 об.);

¹ Пор. Полное собрание русских летописей, т. XXV, Издательство Академии Наук СССР, Москва–Ленинград 1959, с. 9–318.

- Тоя же зимы князь Семен Иванович советом своих младых безумных советников напрасно устремися и хоте бежати к Литве от своего государя и брата великого князя Василья Ивановича (л. 500 об.).

Konstrukcja тоя же весны spotykana jest stosunkowo często (czternaście przykładów), np.:

- Тоя же весны князя Михаила Васильевича Горбатого Кислого в животе не стало (л. 527 об.);
- Тоя же весны вошел князь великий Василей Иванович и съ своею княгинию Соломонию в новои двор кирпичной жити (л. 496).

Obok bezprzymkowej konstrukcji тоя же весны\осени\зимы w badanym zabytku w funkcji temporalnej wykorzystywana bywa także konstrukcja *na + biernik*. Konstrukcję tę, jak pisze T.P. Łomtiew, stosowano „для обозначения неопределенного времени, являющегося моментом внутри того времени, которое обозначено именем существительным в винительном падеже”². W *Latopisie Wołogodzko-Permskim* opisana konstrukcja wystąpiła zaledwie raz:

- Безбожнии же царь Ахмат порадовася тому и совет зол совещает с королем с Казимеромъ, и отпускает его скоро х королю, и совет чинит на осень на усть Угры с королем (л. 437).

Z kolei w przykładzie:

- И свои ход тогда отложил х Казани для осени, поздно (л. 518 об.)

konstrukcja *na + biernik* ma, jak się wydaje, znaczenie podobne do konstrukcji *dla + dopełniacz*.

W skład drugiej grupy wchodzi przykłady, w których data wydarzenia sprecyzowana została dokładnie. W grupie tej daje się wyodrębnić pięć podgrup.

Pierwsza z nich obejmuje dwadzieścia przykładów, w których celem dokładniejszego określenia czasu wydarzenia (np. śmierci władcy, kontaktów dyplomatycznych, wysłania wojsk w celu podbicia ziem wroga, przyjęcia sakry biskupiej itp.) obok nazwy pory roku autorzy *latopisu* wykorzystali także nazwy miesięcy. Wśród tych ostatnich pojawiły się: генварь (fonetyczny wariant nazwy январь; 2 przykłady), февраль (1 przykład), март (3 przykłady), апрель (5 przykładów), май (3 przykłady), октябрь (1 przykład), ноябрь (3 przykłady), декабрь (2 przykłady). Oto kilka przykładów:

- Тоя же зимы, генваря, послал князь великий Иван Васильевич в Казань князя Василья Ноздроватого да диака своего Ивана Теляшова (л. 488 об.);
- Тое же зимы, февраля, прииде к великому князю Ивану от Стефана Воложского посолъ именем Мумать (л. 475 об.);
- Тоя же зимы, марта, Даниль митрополить поставил Иону епископа на Рязань. И того же месяца поставил во Тферь епископа Акакия (л. 518);

² Por. T.P. Łomtiew, *Очерки по историческому синтаксису русского языка*, Издательство МГУ, Москва 1956, s. 333.

- Тое же весны, месяца апреля, повелением государя великого князя Ивана Васильевича почаша делати две стрелницы (л.473);
- Тоя же весны, маиа, прииде вестъ к великому князю из Крыма, что Менли Гирея в животе не стало, (л. 506 об.);
- Тоя же осени, октября, послал князь великийи воевод своих ратью со многими людьми Неметцкие земли воевати. Воеводы же приидоша в землю и начаша их пленити (л. 488);
- Тоя же осени преставися княгини Улианиа князя Бориса Васильевича Волотцко-го, ноября (л. 490 об.);
- Тоя же осени безбожныи царь Магмед Киреи декабрия месяца подвижесе из Перигопи съ своею братьею и съ своими детми (л. 518).

Z powyższych wypowiedzi wynika, iż podanie nazwy miesiąca służy uściśleniu daty przedstawianych wydarzeń. We wszystkich przykładach nazwa miesiąca występuje w formie dopełniacza, dodatkowo pojawia się też rzeczownik месяц, który może znajdować się w prepozycji lub postpozycji. Na uwagę zasługuje szczególnie przykład z nazwą miesiąca март, bowiem autorzy latopisu, podając informację o wyznaczeniu na stanowisko biskupa Tweru Akakija, nawiązując do określonej daty, stosując zwrot того же месяца.

Drugą podgrupę tworzą przykłady, w których aby precyzyjnie oznaczyć datę wydarzenia obok nazw pór roku i miesięcy występuje wskazanie na konkretny dzień danego miesiąca. Podgrupa ta liczy dwadzieścia przykładów, przywołamy niektóre z nich:

- Тое же зимы, месяца марта в 1, князь великийи Иван обмысля с своим отцемъ Зосимоу, и съ своим богомолцы, пожаловали владыку Филофея Пермьскаго (л. 475 об.);
- Тоя же весны, маиа в 28, к великому князю Василью Ивановичю прииде на Москву из Царяграда посол (л. 503 об.);
- Тоя же зимы князь великийи Иван Васильевич и сынъ его князь великийи Василей Иванович съ отцом своим Симаном Митрополитом и съ епископы, и со всем собором обыскаша еретиков и повелеша их смертною казнью казнити, и сожгоша их в клетке, диака Волка Курицына да Митю Коноплева, да Ивашка Максимова, декабрия 27 (л. 491).

W przytoczonych przykładach dzień konkretnego miesiąca określono przy użyciu liczebnika porządkowego oznaczonego cyfrą. W ostatnim przykładzie nazwa miesiąca ze wskazaniem na konkretny dzień umieszczona została na końcu opisywanego wydarzenia.

Kolejna podgrupa zawiera przykłady uwzględniające nazwy dni tygodnia precyzujące czas zdarzenia. Nazwy dnia tygodnia występują obok określeń pory roku, miesiąca i dnia miesiąca. W badanym materiale odnotowane zostały następujące nazwy dni tygodnia: вторник (2 przykłady), четверг (1 przykład), пятък (2 przykłady), неделя (w znaczeniu воскресенье; 4 przykłady). Oto kilka z nich:

- Того же лета весне погоре град Москва апреля 12, вторник (л.457);
- Тоя же зимы, генваря 15, в четверток, пресвященным Симаном поставлен архиепископъ Великому Новгороду и Пскову Серапионъ (л. 492 об.);

- Тоя же весны, апреля в 7, в пятюк, преставися благоверная великая княгини Софиа великого князя Ивана Васильевича (л. 490 об.);
- Тоя же весны, маиа в 1, в неделю, Симон поставил Никона епископа на Коломну, бывшего игумена Павловы пустыни (л. 489 об.).

Warto byłoby podkreślić, iż w pierwszym przykładzie nazwa pory roku występuje w formie miejscownika – весне.

Czwartą podgrupę tworzą trzy przykłady, w których w celu dokładnego oznaczenia czasu zdarzenia podano godzinę wraz z częścią doby (noc, dzień):

- Тое же зимы, месяца генваря в 9 день, в 2 часа ноци, с недели на понедельник, явися знамение на небеси, звезда хвостата з запада (л. 473);
- Тое же весны, маиа в 29, родися великому князю дщи княжна Феодосиа в 3 час ноци (л.457);
- Тое же весны, апреля в 8, родися великому князю Ивану дщи княжна Елена в 1 час дни (л.456).

Należałoby tu zwrócić uwagę na pierwszy z przykładów, bowiem data opisanego zjawiska astronomicznego podana została niezwykle dokładnie, określono porę roku, miesiąc (ze wskazaniem na dzień), godzinę, a nawet część doby (noc z poniedziałku na wtorek).

Ostania podgrupa obejmuje przykłady, w których określnikiem temporalnym uściślającym czas wydarzeń są nazwy świąt. Ilustrują to następujące przykłady:

- Тое же осени, октября в 10, на память святых мученикъ Евлампия, родися князю Ивану Ивановичю сынъ князь Дмитрей, в 5 час ноци (л. 456).

W przytoczonym przykładzie autorzy latopisu celem dokładnego określenia czasu zdarzenia podają imię świętego, czczonego w określonym dniu przez Cerkiew prawosławną – przywołują oni mianowicie postać świętego męczennika – o imieniu Евлампий. W kalendarzu liturgicznym postać owego świętego wymieniana jest trzykrotnie: 5 marca – Евлампий Палестинский, 3 lipca – Евлампий мученик, 10 października – Евлампий Никомидийский³.

- Тоя же весны, марта в 4, в четверток на третьеи неделе поста, прииде из Царяграда на Москву Василеи да Иван (л. 512);
- Тое же весны, апреля 11, в четверг великий, послал князь Иван Васильевич воевод своих х Казани (л. 458 об.).

W powyższych przykładach celem uściślenia czasu zdarzeń wykorzystany został konkretny okres roku liturgicznego – *Wielki Post*. W pierwszym przykładzie autorzy latopisu wskazują na kolejność tygodni Wielkiego Postu, a dokładniej dni, zaś w drugim na określony dzień ostatniego tygodnia Wielkiego Postu, czyli tzw. Wielkiego Tygodnia.

Wśród podstawowych jednostek czasu na ogół wyodrębnia się dwie grupy. Pierwszą tworzą jednostki wyznaczone przez naturę, zaliczamy do nich: *rok* – czas obiegu Ziemi wokół Słońca, dzielony na miesiące oraz *dobę* – czas obrotu Ziemi

³ [http:// days.pravoslavie.ru](http://days.pravoslavie.ru) [dostęp: 23.10.2021].

dokoła własnej osi. Z kolei druga grupa obejmuje jednostki wyznaczone przez zjawiska astronomiczne, do których należy *miesiąc* – pierwotnie czas przejścia Księżyca przez cztery fazy od nowiu do nowiu. Siedmiodniowy tydzień przez jednych badaczy traktowany jest jako jednostka naturalna, przez innych jako jednostka sztuczna⁴.

Słowianie, podobnie jak plemiona niesłowiańskie, początkowo nie znali podziału dłuższego okresu, jakim jest rok, na miesiące kalendarzowe. Wykorzystując cykliczność zachowań Księżyca, obliczali czas według miesięcy księżycowych, tj. czterotygodniowego okresu, w którym Księżyc przechodzi kolejne fazy (od nowiu przez pełnię do początku następnego nowiu). Z punktu widzenia astronomii miesiąc jako jednostka miary czasu związany jest z ruchem Księżyca wokół Ziemi. Miesiąc może być: synodyczny i jest to czas, jaki upływa pomiędzy dwoma jednakowymi fazami Księżyca, np. od nowiu do nowiu oraz sydereczny, czyli czas potrzebny Księżycowi na bieg od wybranego południka niebieskiego do tego samego południka, który odpowiada dokładnie ruchowi Księżyca wokół Ziemi⁵. Reforma juliańska ukształtowała liczbę, wielkość oraz kolejność miesięcy. Nazwy miesięcy wraz z postępującym podziałem Słowiańszczyzny ulegały zróżnicowaniu. Na ich ustabilizowanie ostatecznie wpłynęło przyjmowanie chrześcijaństwa i jego kultury, tym samym postępował proces dostosowania nazw do kalendarza juliańskiego. Na Rusi dokonał się on już w XI wieku, natomiast w Polsce miał miejsce znacznie później, bo dopiero na początku XVI wieku⁶.

Wśród określeń miesięcy poświadczonych w analizowanym zabytku pojawiają się tylko nazwy oficjalne. Autorzy latopisu do określenia daty wydarzeń stosują nazwy wszystkich dwunastu miesięcy: генварь (wariant fonetyczny nazwy январь), февраль, март, апрель, май, июнь, июль, август, сентябрь (септебрь), октябрь, ноябрь, декабрь.

Zgromadzony w tym zakresie materiał leksykalny został sklasyfikowany w obrębie kilku grup. Pierwszą z nich reprezentują przykłady, w których dla określenia czasu opisywanych zdarzeń wykorzystana została tylko nazwa miesiąca. Zbiór ten liczy trzydzieści jeden zapisów, przytoczymy parę wybranych:

– Того же лета, месяца июня, погоре град Угличь внутри града весь и на посадe (л. 473 об.);

– Того же лета, июня, посылал князь великий Иван Васильевич воевод своих за море Немец воевати Каян. И повоеваша землю ту, и взяша три бусы со всем на море, и полону приведоша, и приидоша воеводы великого князя поздорову со всеми силами октября (л. 480);

– Того же лета, августа, приездил от великого князя Ивана ко владыце в Пермь на Усть Выми с тою вестью с Казанским взятием великого князя сынъ боярской Микла Малой (л. 459 об.).

W powyższych przykładach nazwa miesiąca ujawniająca datę opisywanych wydarzeń (spalenia miasta, wysłania podwładnych w celu podbicia ziem, przyjazdu

⁴ Por. J. Waniakowa, *Nazwy dni tygodnia w językach indoeuropejskich*, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków 1998, s. 12.

⁵ Por. J. Szymański, *Nauki pomocnicze historii*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1983, s. 114.

⁶ Por. tamże, s. 138.

księcia) przybiera formę dopełniacza, w pierwszym przykładzie dodatkowo poprzedzoną rzeczownikiem *месяц*. Na uwagę zasługuje szczególnie drugi z przykładów, bowiem zawiera on informację o czasie trwania przedstawionego zdarzenia – car wysłał swoich podwładnych „aby walczyli z Niemcami” w czerwcu, ci zaś, podbiwszy ziemię wroga, powrócili w październiku, zatem walka/wojna trwała prawdopodobnie cztery miesiące.

W analizowanej grupie wyodrębniono co najmniej kilkadziesiąt przykładów, w których określenie daty wydarzeń autorzy *latopisu* wysunęli na plan pierwszy – najpierw podając nazwę miesiąca, a następnie przedstawiając opis wydarzeń. Wydawać by się mogło, iż zastosowany zabieg winien podkreślić ważność danych wydarzeń, ale brak wskazania na konkretny dzień miesiąca sprawia, że data owych wydarzeń została określona jedynie w przybliżeniu. Ilustrują to następujące przykłady:

- Февраля. Пресвященным Симаном, поставлен Митрофан, архимандрить Андроникова монастыря, на Коломну епископъ (л. 494 об.);
- Сентября. Приходиша Татарове, Ордынские казаки и Азовские, под Козелескъ и взяша селцо Козельское Олешню (л. 482 об.);
- Декабря князь великий Василен Иванович велел постричи в черницы свою великую княгиню Соломаниду и послал в Суздаль в монастырь к Покрову пречистые (л. 520 об.).

W kolejnej grupie wypada umieścić przykłady, w których dla oznaczenia czasu wydarzeń wykorzystano nazwę miesiąca wraz ze wskazaniem na konkretny jego dzień oznaczony liczebnikiem porządkowym:

- Того же лета, августа 18, преставися архиепископ Ростовский Васьян на Дорогомилове (л. 507);
- Того же лета, июня в 29, князь Великий Иван Васильевич пожаловал своего сына князя Василья великим княжениемъ (л. 482);
- Того же месяца декабря в 12, в 8 день после смерти великого князя князь великий Иван Васильевич поймал дядю своего князя Юрья Ивановича и посади его в крепь на заднеи двор в полату (л. 525).

W ostatnim przykładzie w celu dokładnego określenia daty zdarzenia przywołano inny ważny fakt – śmierć cara. Dokumentowane wydarzenie miało miejsce ósmego dnia po śmierci cara.

- Того же лета, августа в 5 день, на Устюзе у Спаса в женском монастыре на вечерне от иконы Спасова образа Преображения миро идет у Спаса от очию (л. 476 об.).

W ostatnim spośród omawianych przykładów po liczebniku porządkowym oznaczającym dzień danego miesiąca pojawia się rzeczownik *день*, ponadto celem skonkretyzowania czasu opisywanego zdarzenia została podana jeszcze pora dnia (wydarzenie miało miejsce podczas nabożeństwa wieczornego – na wieczernie).

W analizowanej grupie przykładów wyróżniliśmy dwa przykłady, w których obok nazwy miesiąca ze wskazaniem na dzień zamieszczono informację o czasie trwania wydarzenia:

– Того же лета, июня в 21, повелением князя Василья Ивановича в граде Москве заложиша церковь кирпичную святого и великаго чудотворца Николы, и совершиша церковь в девять недель (л.494);

– И поидоша в судех с Вологды, Иван Иванович Салтык, месяца аперля 25, и приидоша на Вогуличи месяца июля в 29, и бои бысть. И прииде Иван Иванович Салтык на Вологду ноября в 9 (л. 455 об.).

W pierwszym przykładzie na długość trwania opisywanego zdarzenia wskazuje liczebnik główny – 9 (девять недель), w drugim z kolei autorzy latopisu podają dokładną datę, kiedy

Iwan Iwanowicz Sałtyk wyruszył z Wołogdy (25 kwietnia) oraz kiedy dotarł na Wogulicze (29 lipca, zatem podróż zajęła mu około trzech miesięcy) i kiedy ostatecznie wrócił do Wołogdy (9 listopada).

Słowianie obliczali czas również według miesięcy księżycowych, taki system datowania wydarzeń zastosowano w poniższym przykładzie przy opisie jednej z pór roku, konkretnie – *zimy*:

– Бысть первои мороз октября в 30 день, лунаго же 13, оттоле не таивало, а снегъ первои пал ноября въ 18 велми мало, а в другие попершал генваря 12, а после того паль 17 феврала, а оттоле и не бывал (л. 455).

W badanym zabytku odnotowane zostały również przykłady (trzecia grupa), w których w celu dokładnej identyfikacji czasu wydarzeń obok nazwy miesiąca (ze wskazaniem na dzień) podaje się jeszcze i inne określniki temporalne, jak chociażby dzień tygodnia czy też godzinę. Wśród nazw dni tygodnia najczęściej notowana bywa nazwa четверг (четверток – nazwa cerkiewnosłowiańska) – w dwunastu przykładach, nazwa неделя (w znaczeniu воскресенье) – pojawiła się w dziesięciu przykładach, nazwa вторник w czterech przykładach, nazwa среда – w dwóch przykładach, nazwa понедельник – w jednym przykładzie i субота – w jednym przykładzie:

– Того же лета, месяца маиа в 3 день, в понедельник погоре град Володимерь внути весь (л. 473);

– Того же лета, августа в 21, во вторник, поставлен Симаном Семион, епископъ в Суздаль (л. 498 об.);

– Того же лета, маиа в 6 преставися Коломенский владыка Герасим в Пахнотьеве монастыре. Того же месяца в 28, в среду, в 11 час дни преставися пресвященными митрополит Геронтеи (л. 460);

– Того же месяца февраля в 24, в четверток, у гроба святого Алексия чудотворца богъ помилова человека глуха и нема именем Афонасиа (л. 514);

– Сентября в 8 день прииде князь Иван Васильевич под град Тферь и обьступи град. Того же месяца в 10 день, в субботу, зажгоша посады около града Тфери, а в 11 день, в неделю, приехаша изо Тфери князи и бояре Тферские (л. 458);

– Царь же поиде незнаемыми пути на Литовскую землю, и прииде на Угру октября в 8 день, въ неделю, в 1 час дни (л. 438 об.).

W przykładach przytoczonych poniżej podanie godziny i pory dnia (noc z soboty na niedzielę) podkreśla zapewne doniosłość opisywanych zdarzeń:

- Марта в 7, въ 8 час ноши, с суботы на неделю, преставися благоверный князь великий Иван Иванович всеа Руси (л. 461);
- Того же лета, июня в 5 день, с суботы на неделю, въ 3 час ноши преставися великого князя диакъ Василии (л. 461).

Na podstawie analizy materiału wyekscerpowanego z *Latopisu Wołogodzko-Permskiego* daje się wysnuć kilka wniosków. Niewątpliwie zasadniczą funkcję temporalną w badanym zabytku pełnią nazwy pór roku i miesięcy. W analizowanym latopisie odnotowane zostały trzy nazwy pór roku: *wiosna, jesień, zima*. W zebranym materiale występują przykłady, w których czas przedstawianych wydarzeń określany bywa w przybliżeniu, bowiem podaje się jedynie nazwę pory roku lub miesiąca bez dodatkowych elementów doprecyzowujących. W celu dokładnego określenia czasu opisywanych wydarzeń autorzy XVI-wiecznego zabytku piśmiennictwa staroruskiego posługują się nazwami konkretnych miesięcy ze wskazaniem na dni (miesiąca декабря в 12). Nazwy miesięcy występują w formie dopełniacza liczby pojedynczej, zaś dzień danego miesiąca wyrażany bywa liczebnikiem porządkowym. Ponadto w niektórych przykładach w celu uściślenia daty wydarzeń przytaczana bywa nazwa dnia tygodnia (miesiąca маиа в 3 день, в понедельник) oraz podaje się godzinę (июня в 5 день, с суботы на неделю, въ 3 час ноши). Zdarzenia datowane z taką dokładnością należałoby zapewne uważać za niezwykle ważne i znaczące w dziejach ówczesnej Rusi.

Poniższe tabele prezentują podstawowe dane statystyczne przytaczane w artykule.

Tabela 1. Nazwy pór roku (83 przykłady)

I grupa – data wydarzenia oznaczana jest w przybliżeniu			II grupa – data wydarzenia oznaczana jest dokładnie				
28 przykładów			55 przykładów				
конструкция тоя же осени	конструкция тоя же зимы	конструкция тоя же весны	1 podgrupa (nazwy pór roku, nazwy miesiący)	2 podgrupa (nazwy pór roku, mie- sięcy, dzień miesiąca)	3 podgrupa (nazwy pór roku, miesiący, dzień mie- sięca, dzień tygodnia)	4 podgrupa (nazwy pór roku, miesiący, dzień mie- sięca, dzień tygodnia, godzina)	5 podgrupa (nazwy pór roku, miesiący, dzień miesiąca, dzień tygodnia, nazwy świąt)
5 przykładów	9 przykładów	14 przykładów	20 przykładów	20 przykładów	9 przykładów	3 przykłady	3 przykłady

Tabela 2. Nazwy miesięcy (68 przykładów)

I grupa – dla oznaczenia daty wydarzenia wykorzystywana jest sama nazwa miesiąca	II grupa – dla oznaczenia daty wydarzenia wykorzystywana jest nazwa miesiąca ze wskazaniem na dzień miesiąca	III grupa – dla oznaczenia daty wydarzenia wykorzystywana jest nazwa miesiąca ze wskazaniem na dzień miesiąca, dzień tygodnia, godzinę
31 przykładów	7 przykładów	30 przykładów

Literatura

- Drob J.A., *Trzy zegary. Obraz czasu i przestrzeni w polskich kazaniach barokowych*, Wydawnictwo Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1998.
- Matuszewski J., *Słowiański tydzień. Geneza, struktura i nomenklatura*, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 1978.
- Szymański J., *Nauki pomocnicze historii*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1983.
- Waniakowa J., *Nazwy dni tygodnia w językach indoeuropejskich*, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków 1998.
- Демин В.Н., *Русь летописная. Тайны земли русской*, Издательство Вече, Москва 2002.
- Жуковская Н.Л., Серов С.Я., *Календарь в культуре народов мира. Сборник статей*, Издательство Наука – Восточная литература, Москва 1993.
- Ломтев Т.П., *Очерки по историческому синтаксису русского языка*, Издательство МГУ, Москва 1956.
- Полное собрание русских летописей*, т. XXV, Издательство Академии Наук СССР, Москва-Ленинград 1959.
- <http://days.pravoslavie.ru> [dostęp: 23.10.2021].
- www.ruskalendar.ru/names [dostęp: 23.10.2021].

The names of the seasons and months in the *Vologodsko-Permskaia Letopis'* (16th century) Abstract

The subject of analysis in this article is material excerpted from the 16th-century Vologodsko-Permskaia Letopis. The research covers the names of the seasons and months in their temporal function. To accurately determine the time of events, the authors of the chronicle (letopis) use the names of the seasons and the name of the month, with the day of a given month. The names of the days of a week are also used to specify the dates of the presented events. These events, dated with such accuracy, testify to their great importance in the history of Rus at that time.

Key words: old Russian literature, historical literature, letopis, time, season, month

Названия времён года и месяцев в *Вологодско-Пермской летописи* (XVI в.) Резюме

Предметом анализа в данной статье является материал, собранный из *Вологодско-Пермской летописи* (памятник письменности XVI в.). Исследовались названия времён года и месяцев, употреблённые в темпоральной функции. Для определения точных временных рамок действия авторы летописи применяют названия времён года и названия месяцев с указанием на его день. Для уточнения времени действий используются также названия дней недели. Точное обозначение даты описываемых событий указывает на их важность.

Ключевые слова: памятник, древнерусская письменность, летопись, время, время года, месяц

Ewa Chełminiak, mgr

ORCID: 0000-0001-9024-5922

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

Instytut Języków Obcych (Zakład Neofilologii)

e-mail: epyrtek@poczta.fm

Ewa Chełminiak, master's degree

State Higher Vocational School in Nowy Sącz

Institute of Foreign Languages (Department of Modern Languages)